

CENTRES D'ESTUDIS LOCALS, MICROHISTÒRIA, ETNOLOGIA I EDUCACIÓ

Joan SANTACANA I MESTRE
Universitat de Barcelona

1. El passat i el present dels centres d'estudis locals en el camp de les ciències socials

Els centres d'estudis locals tenen una tradició important en el nostre país, mancat durant molt temps d'institucions culturals públiques importants; en aquest sentit, és molt significatiu que Barcelona, durant el segle XIX i fins molt avançat el segle XX, no tingués mai museus provincials pagats per l'estat i que hagués de ser l'Ajuntament i la Diputació qui haguessin de suplir aquestes mancances. Els centres d'estudis locals eren una mena de substitutiu d'allò que altres *provincias* tenien per dret propi.

Per tant, són aquests centres els que substituïen el que en un país normal del nostre àmbit hauria fet l'estat. En aquest sentit, la situació catalana s'assemblava molt més a la que hi havia als països de tradició anglosaxona, on el *council*, la parròquia o la societat civil eren qui tenien les iniciatives per començar aventures culturals diverses, des de les famoses societats geogràfiques a agrupacions històriques fins a museus o gabinets numismàtics.

Aquestes semblances són molt importants, ja que vol dir que molts d'aquests centres naixien de la iniciativa de la societat civil, sense concurs de l'administració pública de cap mena. La llarga etapa del franquisme, que va durar, com és ben conegut, gairebé tota la segona meitat del segle XX, va fer més necessària l'existència de centres d'estudis locals i importants investigadors es van formar en aquests entorns filantròpics.¹⁷

¹⁷ Joan SANTACANA MESTRE i Nayra LLONCH MOLINA (2008), *El museo local, La cenicienta de la cultura*, Gijón, Trea.

En els cercles oficials, els centres d'estudis locals sempre van ser menystinguts i de les seves recerques en deien *cultura de campanario*, en el sentit que s'ocupaven de l'entorn immediat d'una manera prioritària, encara que no pas exclusiva. A més, els investigadors que de forma desinteressada treballaven en les recerques botàniques, històriques o etnogràfiques es consideraven com una mena de "dilettants".

La llarga transició democràtica que va sofrir el país feia creure que els centres d'estudis locals tindrien un creixement espectacular, donat que, sovint, aquests centres havien estat focus d'oposició intel·lectual a la dictadura. Però no va ser ben bé així, ja que es va constituir una nova "cultura oficial" que va heretar moltes coses del franquisme, entre les quals la idea que l'estudi de l'entorn local constituïa una recerca de segona, sense interès, obra de gent ociosa, és a dir, dels que ja havien estat etiquetats de "dilettants".

És per aquest motiu que la recerca universitària no va vincular-se mai de forma seriosa amb la xarxa de centres d'estudis locals i el resultat va ser un tipus d'estudis acadèmics que poc tenien a veure amb la realitat del país. La història local no ha protagonitzat gaires tesis doctorals ni ha estat objecte de molts treballs des de l'àmbit universitari.

Mentre això passava a casa nostra, a fora, la tradició de recerca va portar a desenvolupar línies tan fèrtils com la geografia regional, que havia iniciat feia anys Paul Vidal de la Blanche, o bé la microhistòria, encapçalada per historiadors com Carlo Ginzburg. La microhistòria posa la lupa damunt dels individus més que en la "societat"; de fet, tracta temes aparentment petits, a una escala reduïda, però molt explicatius del procés històric. La microhistòria demostrava la importància dels estudis locals, de les recerques fetes amb la "lupa" aplicada al damunt de temes més modestos, més primers. No cal dir que aquest tipus d'investigacions s'havien de fer a escala local i més en un país com el nostre, on els arxius existents encara solen ser els parroquials i on els arxius municipals sovint simplement no estan prou ben organitzats, ja que els nostres municipis no sempre tenen un arxiver que tingui cura de l'arxiu i de la documentació local. Moltes vegades, la documentació s'ha de cercar en els testaments, els llibres de comptes, els inventaris, els arxius notariais i tot això està en l'àmbit particular local.

Per tant, els nostres centres d'estudis, entrada la primera dècada del segle XXI, no han tingut massa oportunitats de vincular-se amb les noves corrents i amb aquest món acadèmic, desconnectat de la realitat de l'arxiu local i dels centres d'estudis, i tampoc ha desenvolupat línies sòlides de microhistòria. Ens hem d'aturar en aquest punt; els corrents de la recerca històrica del darrer quart del segle XX a gairebé tot Europa es fonamenten en l'anàlisi de realitats molt concretes que van des de la vida quotidiana fins a les mentalitats o la història

de les dones. Aquests corrents empenen en l'estudi del passat uns documents molt humils, com són les cartes, les llibretes de notes, els llibres de baptismes o d'òbits, els registres dels hospitals i tots aquells documents i fonts que no han sortit precisament de les cancelleries reials o dels parlaments. La història més profunda que hi ha és la de les famílies, la dels nuclis rurals, la de les viles i ciutats del país; són les corporacions, les parròquies, els gremis i els jutjats els que mostren el batec diari de la gent. Sense aquest coneixement no hi ha història possible.

Tots aquests documents, aquestes fonts primàries de la nostra història, es troben avui disperses en els arxius familiars, locals, parroquials o municipals. En el passat, més que no pas ara, la majoria de les decisions es prenen en el si de comunitats petites, les comunes locals, les quals, malgrat els intents dels poders supralocals per controlar-les, sovint podien escapar-se. Si no es localitzen aquestes fonts, si no es classifiquen, s'escanegen i es transcriuen, no hi ha microhistòria i cal tenir ben present que la microhistòria forma el conjunt immens de cèl·lules amb les quals els historiadors podran vestir la història dels pobles i de les nacions. On estan aquests documents? Qui els té a l'abast? Com es poden estudiar? És evident que aquesta documentació avui, a Catalunya, encara està per recuperar. Els nostres arxius locals són febles en aquest sentit; les administracions locals no han afavorit la creació d'arxius que conservin i estudiïn aquests documents. Per tant, en gran part, la seva exhumació ha estat, i encara és, obra de diletants, persones que ho fan no pas d'ofici, sinó senzillament perquè estimen el país, perquè són amants de la recerca i pel plaer d'introduir-se en aquest món apassionat del passat. Per aquest fet, que no viuen de la recerca històrica, se'ls ha dit "diletants" o "afeccionats" en un cert to despectiu, ja que es contraposen amb els "historiadors", els d'ofici, aquells que tenen remuneració per la seva tasca. Però sovint han estat i són aquests diletants els qui localitzen els documents, les fonts, les estudien, les donen a conèixer i, en la mesura que poden, les publiquen.

La major part d'aquesta recerca constitueix el que podríem dir la xarxa bàsica que ha nodrit la nostra història. Els centres d'estudis locals han estat i són el suport d'aquesta xarxa, ja que constitueixen autèntiques estacions territorials de recerca, que es mouen cada una en el seu territori, amb coneixement dels detalls, dels arxius, dels dipòsits particulars, de la geografia, dels topònims i del teixit profund dels pobles i de les ciutats on estan enclavats.

La funció d'aquest tipus de recerques en el passat ha estat ben clara: es tractava de recollir tot allò que hi ha de particular en el territori, ja sigui un topònim, una espècie endèmica o una documentació històrica. La recerca local, en el camp de la història, a més, compleix una altra funció, que és la de defensar-nos enfront de l'inexorable revers de tota existència: la fugacitat i l'oblit. La

història local és la que recorda el nom i el cognom de les persones anònimes, d'aquelles que les altres històries obliden. Si això ha estat així, quina ha de ser la funció d'aquestes institucions d'abast local o comarcal en el si de la societat del coneixement en la qual estem?

En el món actual, la recerca local adquireix un sentit encara més important que abans; en efecte, davant d'un sistema on el coneixement sovint és virtual, els centres d'estudis arrelats al territori tenen la possibilitat de salvar les fonts primàries, reals, aquells inestimables documents que avui encara es conserven en els arxius familiars, parroquials, de les institucions locals i fins i tot dels negocis i el comerç. Les nostres institucions públiques i acadèmiques no ho fan ni ho faran, ja que no tenen la possibilitat, ni els mitjans i a vegades ni la voluntat de fer-ho.

Avui més que mai cal continuar en la línia de:

1. Recollir tots aquells documents públics o privats, gràfics, fotogràfics o audiovisuals dispersos en les cases, en els arxius privats o en les associacions.
2. Classificar aquests documents i escanejar-los amb la finalitat de crear arxius visuals de tot allò que ara es va perdent. Cada vegada que un negoci es tanca es perd un tresor de documents únics per recuperar la història.
3. Informatitzar i penjar a la xarxa tota aquella documentació que serveix de base per a construir la història.
4. Recollir i posar a disposició de tothom els testimonis orals del passat, de tota mena i condició; la memòria del treball, la de l'oci, la del gènere, la de la infantesa i la del dolor i el sofriment.
5. Recollir i posar a disposició de tothom les fotografies que han constituït la memòria gràfica dels segles XIX i XX.
6. Emprar tots els mitjans que avui ofereix Internet per integrar aquesta documentació en les xarxes socials, de manera que tingui la màxima difusió possible a tots els nivells.
7. Promoure la digitalització de tots els treballs de recerca, revistes, diaris i butlletins que s'han fet des d'aquestes institucions amb la finalitat que no es perdi la tasca de tants investigadors durant tants anys.

2. Entre la recerca i l'educació

Tota aquesta tasca, tant la que ja s'ha fet com la que manca fer, s'inscriu lògicament en el camp de la recerca bàsica o fonamental. Els centres d'estudis locals han contribuït segurament a la recerca que en diem fonamental. Amb tot, cal preguntar-se si han de tenir algun paper en el camp de l'educació. Avui, quan assistim al desenvolupament d'una nova forma d'intel·ligència entre els nostres infants i adolescents, caldrà plantejar fins a quin punt aquestes institucions han de ser educatives en aquest nou marc de coneixement.

Per respondre a aquesta qüestió cal recordar en primer lloc que si la modernitat il·lustrada va inventar-se i va generalitzar el concepte d'escola, el de museu i el de societats o centres d'estudis locals, que tan fèrtils van ser al llarg del segle XIX i del XX, avui, en la societat que en diem del "coneixement", en la cultura postmoderna, tota aquesta modernitat il·lustrada ha entrat en crisi, com tantes altres coses. Per tant, el museu, l'escola i el mateix concepte d'estudis locals també hi ha entrat. Qui ha de educar avui? ¿Com entenem avui el concepte d'educació? És ben clar que l'escola, malgrat els seus intents d'adaptació al temps, està essent sacsejada per una crisi de confiança molt forta. Es discuteix tot, des de l'autoritat del mestre fins a la funció dels centres educatius; per altra banda, el procés de socialització dels infants avui es fa més a fora de l'escola que a dins. Hem vist com els canals de la televisió substituïen els mestres en el moment que els nostres infants es passaven tantes hores mirant la pantalla com les que es passaven mirant les pissarres escolars. Avui veiem com els llibres, el suport fonamental de l'escola durant segles, deixen pas als formats electrònics i com Internet es converteix en la nova gran enciclopèdia per a tot. Per tant, qui educa avui? De fet, el concepte d'escola com nucli fonamental per educar està essent canviat: qui educa realment avui, tal vegada com sempre havia estat, és l'entorn social. Els nostres infants, educats en un mitjà urbà, ja que a Catalunya i a tot Europa més del vuitanta per cent de la població és ja urbana, desconeixen el nom tradicional dels vents i no saben res del món agropecuari, de manera que, per a ells, la mantega, la llet, els pollastres i els ous són coses que estan a la nevera o als supermercats, però en desconeixen tota la resta. És la ciutat el seu marc, on es mouen amb seguretat. Per tant, ha de ser la ciutat la que s'ha de convertir en educadora.¹⁸ I en aquesta ciutat, tot ha d'educar: s'ha d'educar en l'economia sostenible, s'ha d'educar en el reciclatge dels materials, s'ha d'educar amb l'ús de la bicicleta, s'ha d'educar a circular, etc. Ho han de fer tots els organismes vius de la ciutat: les voreres i places han d'estar dissenyades de forma que ajudin al

¹⁸ *Educación y vida urbana, 20 años de ciudades educadoras* (2008), Madrid, Santillana.

concepte d'educació, els bombers han d'educar, etc.¹⁹ És en aquest context que els centres d'estudis locals han de prendre el relleu que els correspon. És en aquests centres on hi ha tot allò que no és fàcil d'aprendre en altres llocs: ens referim als elements d'autenticitat. La recerca bàsica, fonamental, la que es nodreix del mètode científic, ja sigui en ciències naturals o en història, no ha caducat ni caducarà fàcilment mentre els humans valorem el pensament racional. Els centres d'estudis locals, pel seu arrelament al país i al territori, es nodreixen del coneixement concret, basat en l'estudi del document, del fòssil, del mineral o del retaule pintat. Aquests elements no són virtuals, són reals, i la nostra societat, acostumada a la virtualitat, té necessitat d'entrar en contacte amb allò que és real. Avui, en el nostre entorn, la informació i la realitat que podem percebre és virtual: veiem imatges d'homes i dones que no són reals, ja que han estat retocades i manipulades; mengem productes i bevem llet que tenen el gust manipulat; rebem notícies que no sabem on s'han fabricat... és a dir, estem rodejats de virtualitat. La recerca fonamental, la que es basa en l'estudi d'allò que és proper, que és real, no admet virtualitat i aquesta és la tasca que han de fer els centres d'estudis locals. Han de transformar-se en eines educatives de veritat, per a tota mena de ciutadans, però han d'educar en el coneixement d'allò que és real i, sobretot, han de contribuir a l'educació ciutadana ensenyant el mètode d'anàlisi, les eines amb les quals es construeix el coneixement. Si agafem, per exemple, el camp de la història, la història local o la microhistòria, l'exemple és ben clar. Els nostres *mass media*, i fins i tot el nostre sistema educatiu des de la llar d'infants fins a la universitat, sol ensenyar coneixements històrics, però els ensenya com una mena de plat precuinat, és a dir, hi ha persones que han fet recerca en els arxius, en els museus, que han fet excavacions arqueològiques i que han exhumat restes del passat. Aquestes persones després han seleccionat els documents, els han preparat, els han escrit i han plantejat els missatges que creien que podien transmetre. Tot ho han fet a l'interior de les seves "cuines", en els seus gabinets, i un cop els plats han estat "preparats" els han servit a la gent, als estudiants, als nois i noies, amb la finalitat que els tastin i, si els agraden, els consumeixin. Però els nois i noies no saben com han estat preparats: desconeixen els documents que el "cuiner" ha rebutjat, no saben els motius que han portat a emprar uns ingredients en lloc d'altres, no poden saber fins a quin punt, en aquests precuinats, hi ha falsedats. Per quin motiu no els ensenya la cuina? Per què no mostrem els ingredients? Com és que no els ensenya el mètode d'anàlisi? Aleshores estarien en condicions

¹⁹ Hector M. POSE PORTO (2006), *La cultura en las ciudades, un quehacer cívico-social*, Barcelona, Graó.

d'apreciar el resultat o de rebutjar-lo. No cal dir que ensenyar el mètode hauria de ser allò més important. Per aquest motiu, la tasca dels nostres centres d'estudis locals és acostar als ciutadans, joves o vells, al coneixement de la realitat, dels mètodes d'anàlisi, de l'apropament a les fonts. Tot això és el que no es pot cercar en el Google ni en cap enciclopèdia, perquè és previ a tot altre coneixement.

Tota aquesta tasca cal fer-la amb la certesa que avui ens trobem davant de canvis molt profunds en les generacions de joves actuals. Ells han passat d'emprar un mitjà, el llibre imprès, a uns altres: Internet, la televisió i els sistemes reproductors de sons i d'imatges, és a dir, els suports electrònics i virtuals. El canvi del mitjà no afecta solament a la manera de rebre la informació: afecta al tipus i a la qualitat de la informació. Per processar les informacions orals, les societats àgrafes prioritzaven de la intel·ligència la facultat de la memòria. En un sistema de transmissió oral, la memòria era fonamental. Amb l'escola i la cultura escrita, la de la impremta, llegir les lletres era un procés d'abstracció i, per tant, la facultat de la ment més valorada per l'escola era precisament la capacitat de fer abstraccions; per aquest motiu, la matemàtica n'era la màxima expressió. Avui, la transmissió de la informació i de la majoria dels coneixements és audiovisual i, per tant, hi haurà algunes facultats de la nostra ment que es prioritzaran; potser ja no serà la memòria ni la intel·ligència abstracta. Què serà? Serà la intel·ligència emocional? No ho sabem pas, encara que avui ja intuïm que estem assistint al naixement d'un tipus nou d'intel·ligència que fa que moltes persones joves adquireixin unes habilitats en determinats camps que els adults ja no és tan freqüent que posseeixin. No caldrà tenir-ho també present? Aquest és el desafiament del futur.

3. Els estudis de proximitat. Els estudis locals són els més importants per conèixer la història

En tot cas, sigui quin sigui el futur, el que sembla difícil de discutir és que la recerca i els treballs que s'han d'emprendre des dels centres d'estudis locals, en el cas de les ciències socials, és el que en diem "microhistòria". És necessari reflexionar sobre aquest concepte, ja que és un dels objectes fonamentals de recerca. La microhistòria aplica el mètode d'anàlisi del passat a realitats molt concretes, a vegades a una escala tan poc freqüent que arriba a l'estudi de detalls que passen desapercebuts per a la investigació general. Aquest fet es deu a que, en el passat, almenys a Europa Occidental, el medi rural era el dominant. Tant si mirem a finals de l'edat mitjana o al segle XVIII, el territori europeu era un mar immens de bosc, terres de conreu, erms o prats on les agrupacions urbanes eren minúscules, sovint estaven poc connectades entre

elles i tenien una població molt més dispersa que no pas avui. Els canvis en aquestes societats rurals eren lents i tot era molt més petit. El món mateix semblava més petit, ja que es desconeixia la major part d'Àfrica, Amèrica havia estat reconeguda solament en alguns indrets (les costes i alguns rius)... Fins i tot les persones eren de talla més petita! En aquest context, en què rebre una carta era l'excepció i on la majoria de persones posseïen els coneixements per sobreviure, ja que un pagès tant podia saber l'ofici de pastor, com el de forner, com aixecar una paret o fer un teulat, escriure era un art que encara molt pocs coneixien. Per tant, la documentació escrita era privilegi de certs individus, ja sigui notaris, eclesiàstics o algun burgès o pagès il·lustrat. Totes les coses importants es decidien en el si de les famílies i quan es feien papers, tot havia estat ja molt discutit i acordat. Per tant, la història passava per multitud de decisions preses en els entorns familiars i els papers es generaven per tenir una relació dels comptes, per assegurar les compres de terres, per controlar els censos, per dirigir-se a les autoritats de tota mena i per portar un registre dels morts i de les misses. Certament hi havia algunes famílies molt importants i les seves decisions podien pesar més que no pas les d'altres, però l'abast del seu poder era limitat i sovint no més lluny dels límits de la pròpia localitat. Sense conèixer una bona part d'aquestes històries familiars, de com prenen les decisions, de quines eren les seves il·lusions i les seves temences, és difícil comprendre el passat, ja que sols d'aquesta manera ens podem posar en la pell dels altres i podem intentar comprendre què sentien i què pensaven.

Certament, el que passava a les corts reials i a les ciutats els afectava, però molt menys que no pas avui. La història d'aquestes minúscules unitats familiars estava teixida de relacions molt complicades de parentiu, xarxes d'interdependències, complicitats, odís i interessos. Esbrinar aquestes coses, penetrar a l'interior d'aquestes unitats familiars és una tasca pendent, encara, i fins que no es faci no podrem conèixer realment el passat: és per fer aquest treball que la microhistòria ens és útil. El problema més gran per poder fer aquest tipus de recerca a Catalunya és l'absència de documentació adequada. Els documents i les fonts d'aquest tipus de recerca són documents privats, capítols matrimonials, actes notariais, llibretes de comptes, testaments, actes judicials, llibretes de baptismes i llibres d'òbits. Una bona part d'aquests documents encara estan en arxius particulars; en els nostres pobles i viles els tenen a les cases i, a vegades, en els desgavellats arxius parroquials. Cal treballar aquesta mena de fonts, difícils i poc accessibles. Aquesta tasca no la fa ningú a casa nostra! Quantes vegades aquests documents es perden per desconeixement del seu valor històric o documental?

Una anècdota ens pot servir per il·lustrar el que diem. En el darrer terç del segle passat, vam descobrir en una casa particular de Calafell, al Baix Pe-

nedès, que estava a punt de ser venuda, uns baguls que semblaven del segle XVIII o XIX. La casa era una mansió, situada a tocar de les muralles del castell medieval que corona el nucli antic del poble. En el moment d'obrir les caixes va sortir davant nostre un conjunt important de llibretes i lligalls antics que es remuntaven al segle XVII. Naturalment ens vam interessar per la documentació, però no hi vam ser a temps. La casa es va vendre amb tot el seu contingut i va passar a ser propietat d'un ciutadà holandès, qui va buidar la casa i va fer obres per adequar-la a les seves necessitats. No ha estat fins a la primavera de 2010 que els hereus d'aquest llegat, de forma desinteressada i amable, ens han fet a mans la documentació. Es tracta de més de cinc-cents documents, entre llibres, llibretes de comptes, cartes i altres papers d'una nissaga de pagesos que, a principis del segle XVIII, van començar a transformar els excedents del camp, el seu capital agrari, en capital comercial. La documentació era important ja que permetia veure com alguns pagesos astuts, ja des de primeries del segle XVIII, van aprendre a fer negocis, emprant els excedents obtinguts de les collites per fer companyies marítimes. També mostrava com aquestes inversions, amb alts i baixos, els van proporcionar beneficis i d'aquesta manera van poder controlar un dels ports d'exportació de vins i aiguardents de la costa central catalana, el port de Sant Salvador, al Vendrell. Els documents, ara en estudi, plantegen com un pagès, Joan Soler de la Plaça, que sabia llegir, encara que escrivia amb dificultat, junt amb un altre que era analfabet, van haver de fer de marmessors dels béns d'un tal Pere Pau Mestre, el qual, junt amb un clergue, una vídua, un burgès, un mariner i algun altre pagès feia negoci a ultramar. La gestió dels béns del difunt segurament els va proporcionar el coneixement necessari per fer ells mateixos negocis i d'aquesta forma veiem com un d'ells, el que sabia llegir i escriure, es convertí en caporal del port, és a dir, el que controlava tot el tràfic marítim i les exportacions de vi i aiguardent d'aquesta costa central catalana fins al primer terç del segle XIX. Els detalls d'aquestes operacions comercials són el que ens importen: com a partir del moment que entraren en negocis, els casaments familiars es pensaven i es decidien de manera diferent, com aquests primers capitalistes arriscaven els seus diners... Hi ha altres detalls, com quina era la seva moral respecte al diner i com actuaven en cas de conflicte, ja que els va tocar viure no sols els conflictes de les darreries del segle XVIII, sinó, sobretot, el començament de les revolucions burgeses a casa nostra. D'aquesta manera, la documentació de la casa de Joan Soler de la Plaça inclou una relació completa dels vaixells que des del darrer quart del segle XVIII fins al primer terç de segle següent feien escala al port de Sant Salvador del Vendrell per carregar les bodegues de vi, aiguardents i fusta; un registre detalladíssim, que inclou la nacionalitat del vaixell, la càrrega, la procedència, el destí, la tripulació, l'estat sanitari i fins i tot el tonatge.

Aquesta és la documentació que la nostra història necessita, aquest és el patrimoni documental enterrat en milers de llars dels nostres pobles i ciutats i que caldria anar exhumant, transcrivint, classificant i publicant, tant en suport digital en línia com en suport paper si és possible.

4. Els centres d'estudis locals i l'etnologia: un pas necessari

Amb tot, a part de la història, hi ha un darrer element que cal considerar a l'entorn dels estudis locals com a vertebradors d'una societat educada i educadora: ens referim a l'etnologia i a l'antropologia. Aquestes disciplines, sovint abandonades pels investigadors locals, disposen d'eines metodològiques i tècniques per elaborar històries de vida i relats orals sobre persones, professions i històries diverses. També la psicologia, la sociologia o el periodisme tenen les seves, d'eines. Aquesta tasca de recollir històries de vida és necessària i s'ha de fer també des de la proximitat. Els antecedents d'aquests mètodes biogràfics cal situar-los a les darreries del segle XIX i al principi del segle XX als Estats Units. Els primers relats biogràfics es van centrar en alguns dels grans caps indis, xamans i altres especialistes en el món dels esperits de les comunitats indígenes. Aquelles tribus que, un cop finalitzada la conquesta de l'Oest, van ser massacrades i confinades a les reserves, van desvetllar una certa mala consciència i una manera de rentar aquest sentiment va ser el naixement d'un interès pels cabdills pellores, els darrers "salvatges". La visió que donaven els entrevistats en les seves històries era, curiosament, la de la seva època d'esplendor, quan caçaven búfals, és a dir, quan encara no havia aparegut el Setè de Cavalleria a aixafar els seus poblats. Podríem dir que eren històries romàntiques. Al mateix temps que s'esdevenien aquests fets, Chicago passava per un procés d'expansió demogràfica espectacular; la ciutat havia deixat de ser un poblet i es convertia en una metròpoli industrial, liberal, de dos milions de persones. Naturalment, aquest procés s'havia fet gràcies a la immigració i va desvetllar la necessitat de fer el mateix amb aquells immigrants: recollir els seus relats de vida, adjuntant-hi documents personals. Així va ser escrita la història de vida de Wladek Wisniewski, un jove pagès polonès, gandul i faldiller, i la de molts d'altres, des de delinqüents fins a borratxos.²⁰ Aquests dos extrems, els indis de l'Oest i els immigrants de Chicago, ens poden proporcionar les bases sobre què caldria fer a casa nostra. També aquí, en els nostres pobles i ciutats, encara queden "indis": grups culturals en extinció, oficis que s'han acabat, persones grans que poden explicar moltes coses mes enllà de l'anomenada "memòria històrica".

²⁰ Joan PRAT (2003), «La producció del discurs autobiogràfic: contextos, enfocaments i disciplines», a *Revista d'etnologia de Catalunya* (Barcelona), núm. 23, p. 14-23.

I, no cal dir, no ens manquen al nostre país onades successives d'immigrants, que, com el jove polonès, tenen les seves històries de vida. Enregistrar això, amb mirades i enfocaments diferents, és una tasca pendent; hem de cercar aquests homes i dones que, a canvi de res, ens lliuraran el tresor que és la seva història de vida. Per tant, com va dir un dels fundadors del Departament de Sociologia de la Universitat de Chicago al seus alumnes: "Aixequin-se dels seus seients i investiguin", és a dir, deixeu les cadires i aneu al carrer a investigar sobre què passa.